

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการค้นคว้าเรื่องวิธีสอนแต่อดีต ตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงปัจจุบันพบว่า ผู้สอนทุกยุคทุกสมัยต่างนิยมใช้วิธีสอนแบบบรรยายกัน เป็นส่วนมาก แม้แต่ปัจจุบันนี้การสอนแบบบรรยายก็ยังเป็นที่นิยม และใช้กันมากกว่าวิธีการสอนแบบอื่น (Einstein, Morris and Smith 1985 : 522) ดังจะเห็นได้ว่าการสอนแบบนี้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา ซึ่ง คอลลิงวูด และ ฮิวส์ (Collingwood and Hughes 1978 : 175) กล่าวว่า วิธีการสอนแบบบรรยายได้ใช้กันอย่างแพร่หลาย และเชื่อมั่นอย่างไม่ต้องสงสัยว่า วิธีการสอนแบบบรรยายนี้จะยังคงเป็นวิธีการสอนแบบหนึ่งในอนาคต และเช่นเดียวกัน ออซูเบล (Ausubel 1960 : 51) ก็เชื่อว่าการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนนั้นคือ การถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียน และหาวิธีการที่มุ่งให้ผู้เรียนรับรู้เนื้อหาวิชาได้มากที่สุด ซึ่งวิธีการที่เหมาะสมก็คือ การสอนแบบบรรยาย และการอ่านอย่างพิถีพิถันพิจารณา อนึ่งด้วยเหตุที่ในกระบวนการเรียนการสอนนั้น ครูผู้สอนมุ่งหวังที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ อันได้แก่ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และอื่น ๆ ซึ่งในเรื่องของความจำนั้น ไดเวสต์ตาและเกรย์ (Di Vesta and Gray 1972 : 13) ให้ความเห็นว่า ในการเรียนรู้นั้น ผู้เรียนรับข่าวสารความรู้ใหม่เข้ามา ข่าวสารความรู้นั้นจะถูกจัดระเบียบเสียใหม่ และนำไปเก็บไว้ในส่วนของความจำ เลอฟรังซ์วาล์ (Le Francois 1979 : 164) กล่าวว่า ความจำมนุษย์เปรียบคล้ายกับ ลิ้นชักตู้เก็บเอกสาร เมื่อมนุษย์รับข่าวสารใหม่เข้ามา ข่าวสารนั้นจะถูกเก็บไว้ในลักษณะอนุกรมคือข่าวสารชิ้นแรกจะถูกเก็บไว้ส่วนในที่สุด ส่วนข่าวสารชิ้นหลังจะอยู่นอกสุด แต่การนำออกมาใช้จะเป็นลักษณะขนาน คือจะใช้ข่าวสารชิ้นใดก็ได้ และด้วยเหตุที่ข่าวสารความรู้ที่เก็บไว้นั้นมีมากมาย การเรียกออกมาใช้จึงยากลำบาก ถ้าไม่มีตัวชี้หน้าที่เหมาะสม อีกทั้งข่าวสารความรู้ที่มีความสำคัญน้อยก็อาจไม่ถูกเก็บไว้ คือลืมได้ง่าย ซึ่งในเรื่องของความจำนี้นักจิตวิทยาได้แบ่งความจำของมนุษย์ออกเป็น 3 ระดับคือ ความจำรับรู้ (sensory memory) ความจำระยะสั้น

(short-term memory) และความจำระยะยาว (long-term memory) ซึ่งความจำระยะยาวนี้เป็นความจำชนิดถาวร สามารถเรียกออกมาใช้เมื่อไรก็ได้ในทางการศึกษาครูผู้สอนต่างก็มุ่งหวังที่ให้ผู้เรียนเมื่อเรียนเนื้อหาวิชาไปแล้วนั้น เก็บข่าวสารความรู้นั้นไว้ในส่วนที่เป็นความจำระยะยาว ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่า เมื่อครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบบรรยายไปแล้วจะหาวิธีการใดมาช่วยเสริมให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาวิชาที่เรียนไปแล้วนั้นให้เข้าไปในส่วนของความจำระยะยาวได้ และจะรู้ได้อย่างไรว่าผู้เรียนสามารถจำเรื่องราวข่าวสารความรู้นั้นได้แล้ว คำตอบของปัญหานี้คือ กายเอ (Gagne' 1974 : 28) กล่าวว่า ขั้นตอนการเรียนรู้ส่วนสัมพันธ์ทั้งหลายนั้นมีส่วนสะสมความจำ (memory storage) และส่วนต่อไปคือส่วนการเรียกกลับมาใช้ได้ (retrieval) ซึ่งส่วนนี้สามารถแสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอกให้เห็นได้ คือช่วงการจำได้ (Retention Phase) และช่วงการระลึกได้ (Recall Phase) ดังนั้นเมื่อต้องการที่จะรู้ว่าผู้เรียนเมื่อเรียนจากการสอนแบบบรรยายไปแล้วนั้นสามารถจดจำ คือมีความจำในเรื่องที่เรียนไปมากน้อยแค่ไหน จึงสามารถทดสอบการระลึกได้ของผู้เรียนผู้นั้น ตามที่สมิท (Smith 1962 : 271) กล่าวว่า การระลึกได้ เป็นตัวแสดงผลของการเรียนรู้และการจำได้ การระลึกได้นี้จะมีมากขึ้นเมื่อเพิ่มการทบทวน (review) เข้าไป การทบทวนนั้นมีหลายวิธีซึ่งต่างก็ช่วยให้การจำได้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น (Frandsen 1967 : 497) ดังนั้นผู้สอนที่ต้องการให้วิธีการสอนแบบบรรยายมีประสิทธิภาพสูงขึ้น จึงได้เพิ่มการทบทวนเข้าไปด้วย ในเรื่องนี้ ลี (Lee 1975 : 330) กล่าวว่า การทบทวนเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ครูและนักการศึกษาจึงได้พยายามหาวิธีการแบบต่าง ๆ ของการทบทวนมาใช้ และ เมาลี (Mouly 1968 : 368) สรุปว่า การทบทวนนั้นช่วยยกระดับของการจำให้สูงขึ้นจากเดิม และจากความจริงที่ว่าการศึกษาสิ่งใดซ้ำ ๆ ทำให้ความจำในสิ่งนั้นดีขึ้น ซึ่งการศึกษาซ้ำแม้ว่าจะจำได้คืออยู่แล้วนั้นเรียกว่า การเรียนเกิน (overlearning) ผลของการเรียนเกินต่อความจำนั้นมีผู้ศึกษาพบว่า หากการเรียนเกินยิ่งมากความจำก็จะมีมากด้วย ซึ่งยืนยันว่า การศึกษาทบทวนสิ่งที่จำได้คืออยู่แล้วซ้ำอีก จะช่วยทำให้ความจำถาวรมากขึ้น จากการทดลองของเอบบิง เฮาส์ (Ebbinghaus อ้างถึงใน Wingfield และ Byrnes 1981 : 23) พบว่า เมื่อผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาวิชาตอนหนึ่งไปแล้ว ความจำเรื่องนี้จะหายไปอย่างรวดเร็วในช่วงเวลา 20 นาทีแรก จนถึง 9 ชั่วโมงแรก

จะเหลือเพียงร้อยละ 45 จากนั้นจะหายไปทีละน้อย ๆ จนเหลือร้อยละ 20 ในเวลา 31 วัน แต่ถ้าผู้เรียนได้ทบทวนเนื้อหาวิชาที่เรียนไปแล้ว โค้งของความจำ (retention curve) จะสูงขึ้น และถ้าได้ทบทวน 2 ครั้ง จะจำได้นานถึง 63 วัน และหากต้องการให้การทบทวนมีผลต่อความจำมากที่สุด การทบทวนครั้งแรกควรกระทำภายใน 24 ชั่วโมง หลังการเรียนเนื้อหานั้น ๆ แล้ว การทบทวนครั้งที่สองเมื่อผ่านไป 7 วัน และครั้งที่สามเมื่อผ่านไป 1 เดือน (Mouly 1968 : 369)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นได้ว่า เมื่อครูผู้สอนได้ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายไปแล้ว การทบทวนน่าจะเป็นส่วนหนึ่งของวิธีสอนแบบนี้ด้วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้สูงขึ้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษา เปรียบเทียบผลการระลึกได้ จากการเรียนด้วยวิธีสอนแบบบรรยายที่ใช้การทบทวนต่างแบบกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลการระลึกได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการเรียนด้วยวิธีสอนแบบบรรยายที่ใช้การทบทวนต่างแบบกัน

สมมติฐานของการวิจัย

1. การทบทวนด้วยการฟังซ้ำจาก เครื่องบันทึกเสียง ให้ผลการระลึกได้ดีที่สุด
2. การทบทวนด้วยการอ่านบันทึกคำบรรยายที่จัดเตรียมให้ ให้ผลการระลึกได้ดีกว่า การทบทวนด้วยการอ่านบันทึกคำบรรยายซึ่งจัดเอง

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองบัว (เทพวิทยาคม) อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
2. เนื้อหาวิชาที่ใช้บรรยายคือ เรื่อง "ประสามสัมผัสทั้งห้า" ซึ่งอยู่ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. รูปแบบการทบทวนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 วิธีคือ
  - 3.1 การฟังซ้ำจากเครื่องบันทึกเสียง
  - 3.2 การอ่านบันทึกคำบรรยายที่จัดเตรียมให้
  - 3.3 การอ่านบันทึกคำบรรยายซึ่งผู้เข้าทดลองจัดเอง

คำจำกัดความของการวิจัย

1. ผลของการระลึกได้ หมายถึง ผลที่ได้จากการที่ผู้ทดลองใช้การจำได้จากการเรียนโดยวิธีสอนแบบบรรยาย และมีการทบทวนต่างแบบกัน ตอบคำถามที่กำหนดให้
2. การทบทวน หมายถึง การให้ผู้ทดลองได้ฟังการบรรยายซ้ำจากเครื่องบันทึกเสียงได้อ่านบันทึกคำบรรยายที่จัดเตรียมให้ และได้อ่านบันทึกคำบรรยายซึ่งผู้ทดลองได้จัดเอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. จากการวิจัยในครั้งนี้ จะได้ทราบว่า การเรียนรู้ให้ได้ผลดีนั้น ควรมีการทบทวนหรือไม่ และการทบทวนทั้ง 3 รูปแบบ วิธีใดจะได้ผลแตกต่างกันอย่างไร
2. เป็นแนวทางให้ผู้บริหารการศึกษาและครูในระดับประถมศึกษา นำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปปรับปรุงวิธีเรียน วิธีสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากขึ้น
3. เป็นแนวทางช่วยผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำ ให้ได้มีโอกาสเลือกวิธีการทบทวน เพื่อทำให้ผลการเรียนสูงขึ้น

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย